

Peter Casarella

**CHIPUL
DUMNEZEULUI
NEVĂZUT**

Traducerea din limba engleză de
Camelia Luncan

Galaxia Gutenberg

2023

Cuprins

Cuvânt înainte.....	7
Experiența imaginii lui Dumnezeu	9
1.....	11
2	13
3	19
4.....	21
O masă și o jertfă	27
1. Expresie și formă.....	29
2. A vedea și a crede.....	39
3. Jertfa pe care o oferă	43
4. Consimțământul marian	49
5. O deschidere trinitară către toți cei abandonați.....	53
6. De-privatizarea rugăciunii.....	70
7. Concluzie.....	76
Spiritul global al liturghiei	79
1. Spiritualitatea liturgică într-o epocă a globalizării	90
2. Înțelegerea expresiei „et cum spiritu tuo”	93
3. Rugăciunea trupească	96
4. „Încrucșarea liturghiei și a religiei populare”: perspective latino asupra inculturației.....	99
5. Concluzie: Liturghia aproapelui	105

Așteptând un Cristos cosmic într-o lume necreată.....	109
1. Fragmente scripturale ale unei cosmologii sapiențiale.....	115
2. Cristos, centrul ascuns al tuturor lucrurilor la Sf. Bonaventura.....	125
3. Amurgul teofaniei cosmice	135
4. Noile zori: evoluția „meta-științifică” și umanismul sapiențial teandric	142
5. Comportamentul kenotic în nașterea naturii?.....	149
6. Transfigurarea euharistică a naturii.....	156
7. Concluzie.....	162

Cuvânt înainte

Volumul de față cuprinde trei texte inedite, precum și un studiu publicat în ediția americană a revistei *Communio*, ale teologului Peter Casarella, și se dorește a fi un itinerariu intelectual și spiritual totodată. Astfel, pornind de la gândirea lui Hans Urs von Balthasar despre slava lui Dumnezeu și despre euharistie, teologul american se oprește apoi la *ethosul* liturgic al Bisericii în contextul global și, în ultimul eseu, la Cristosul cosmic, o temă prezentă atât în creștinismul răsăritean, cât și în cel apusean.

Peter Casarella este profesor de teologie sistematică la Duke Divinity School. A publicat numeroase eseuri în reviste sau cărți de specialitate pe o varietate de subiecte, printre care neoplatonismul creștin medieval, estetica teologică contemporană, gândirea interculturală și prezența hispanică/latină în Biserica Catolică din SUA. A fost președinte al Societății Americane Cusanus, al Academiei Teologilor Catolici Hispatici din SUA (ACHTUS) și al Academiei Teologilor Catolici (ACT). Este membru al

Dialogului ecumenic internațional romano-catolic – Alianța mondială baptistă și a fost, de asemenea, membru al Dialogului romano-catolic – Comuniunea mondială a bisericilor reformatate. A publicat o monografie, *Word as Bread: Language and Theology in Nicholas of Cusa* (2017) și o colecție de eseuri proprii, *Reverberations of the Word: Wounded Beauty in Global Catholicism* (2020). De asemenea, a editat sau coeditat: *Cuerpo de Cristo: The Hispanic Presence in the U.S. Catholic Church* (1998), *Christian Spirituality and the Culture of Modernity: The Thought of Louis Dupré* (1998), *Cusanus: The Legacy of Learned Ignorance* (2006), *A World for All? Global Civil Society in Political Theory and Trinitarian Theology* (2011) și, cel mai recent, *The Whole is Greater than its Parts: Ecumenism and Inter-religious Encounters in the Age of Pope Francis* (2020).

Alin Tat

Experiența imaginii lui Dumnezeu

*Chemarea de a fi un urmaș al lui Cristos
este în primul rând o chemare
de a accepta ascultarea Fiului de Tatăl*

În primul volum al cărții *Slava lui Dumnezeu*, Hans Urs von Balthasar susține că noțiunea de experiență poate fi înțeleasă doar pătrunzând în forma credinței creștine. Cu alte cuvinte, lumina credinței își creează efectiv propria experiență¹. În aceste remarci concise, aș dori să analizez teoria experienței la Balthasar pentru a dovedi că o abordare atât de explicit teologică nu e obligatoriu să atragă după sine nicio formă de fideism sau pozitivism teologic cât timp rămâne

---

¹ *The Glory of the Lord: A Theological Aesthetics, Vol. I: Seeing the Form* [*Slava lui Dumnezeu: O estetică teologică, vol. I: Vederea formei*, Ed. Galaxia Gutenberg, 2020], 228-29 (= *Herrlichkeit*, Band I [Einsiedeln/Trier: Johannes, 1961], 220). În consecință, toate citatele din acest volum vor fi redată prin *GL*, împreună cu o referință la ediția germană.

deschisă la, eventual, diverse expresii ale teologiei fundamentale².

Argumentul general pe care aş dori să îl susţin implică patru pretenții separate, dar corelate. În primul rând, conceptul teologic al experienței pentru Balthasar este inteligibil doar atunci când e modelat după percepția formei fundamentale a revelației creștine. În al doilea rând, există aspecte pre-teologice ale perceperii formei care susțin inteligibilitatea sa fundamentală și universală, precum experiența imaginii sau simbolului expresiv și experiența iubirii kenotice. În al treilea rând, ambele elemente pre-teologice au în vedere și chiar reclamă o concentrare cristologică tot mai expresivă pentru a prezenta ceea ce este cunoscut deplin despre Dumnezeul lui Isus Cristos. În al patrulea rând, acest concept teologic al experienței nu poate fi redus nici la un model religios experiențial-expresiv, nici la unul cultural-lingvistic, căci forma concretă revelată în experiența credinței se opune, în fond, ambelor categorii.

---

² Prin „diverse expresii ale teologiei fundamentale”, mă refer la pretenția lui Balthasar că deschiderea cunoașterii subiective sfidează un sistem. Cf. *GL* 47-19 (German: 402-4) și 424-25 (410).

I

Dezvoltarea unui concept teologic al experienței stă într-o extindere a însuși domeniului credinței. Louis Dupré descrie relația experienței și lumina credinței în gândirea lui Balthasar după cum urmează:

Legătura dintre obiectul și actul credinței, după cum o prezintă Balthasar, se sprijină pe o altă teologumenă: credința, departe de a fi în opoziție cu experiența... își creează propria experiență. Biserica Răsăriteană, cu teologia sa a luminii necreate a lui Dumnezeu, manifestată în schimbarea la față a lui Isus, nu a încetat niciodată să proclame această experiență supranaturală a credinței. Chiar și în Occident, în mod special în scrierile lui Augustin, credința includea experiența ca pe o parte esențială a sa.³

Dupré identifică în mod corect recuperarea înțelegerii patristice și ortodoxe a legăturii intime dintre credință și experiență. Ceea ce este important pentru scopul nostru este că experiența creată de credință nu poate fi separată de forma revelației lui Dumnezeu așa cum apare ea în predarea întregii persoane lui Dumnezeu – intelectual, volitiv și emoțional – în actul credinței. Forma ce creează această experiență are un caracter distinct care nu este pe de-a-ntregul nici lingvistic, nici apofatic. Obiectul formal ce creează experiența credinței este însuși

---

³ Louis Dupré, „Hans Urs von Balthasar's Theology of Aesthetic Form”, *Theological Studies* 49 (1988): 310.